

Подання до Комітету ООН проти катувань щодо виконання Україною заключних зауважень за результатами 82-ї сесії Комітету

Це подання підготував Центр прав людини ZMINA¹ у співпраці зі Всесвітньою організацією проти катувань (World Organisation Against Torture, OMCT)². У ньому надана оцінка виконання Україною рекомендацій, визначених для подальшого моніторингу в пунктах 12(с), 18(а), 18(б) та 24(с) Заключних зауважень Комітету ООН проти катувань за підсумками розгляду сьомої періодичної доповіді. Подання ґрунтується на результатах моніторингових візитів Національного превентивного механізму, відповідях на офіційні інформаційні запити, чинному законодавстві та судових рішеннях, а також містить коментарі щодо інформації, наданої Україною у доповіді про подальші заходи від 8 травня 2026 року.



Пункт 12 (с)

Забезпечити для всіх затриманих осіб право вимагати і отримувати безкоштовне медичне обстеження незалежним лікарем або лікарем за вибором затриманого; таке обстеження проводиться поза слухом і полем зору поліції, якщо тільки відповідний лікар явно не вимагає іншого

Право на медичне обстеження з моменту фактичного затримання є однією з фундаментальних гарантій захисту від катувань та неналежного поводження. Реалізація цього права в Україні залежить від належного процесуального оформлення затримання: якщо воно не зафіксоване, особа фактично не набуває статусу затриманої, і жодна з гарантій, що розглядаються нижче (зокрема, право на медичну допомогу), не реалізується.

Переважну більшість затримань в Україні проводять працівники Національної поліції. Під час доставлення затриманого до ізолятора тимчасового тримання до його особової справи долучають медичні документи, серед яких консультаційний висновок щодо стану здоров'я та наявності тілесних ушкоджень³, а також довідку про їх фіксацію⁴. У разі отримання травм, погіршення стану здоров'я або наявності ознак захворювання працівники поліції зобов'язані невідкладно забезпечити надання домедичної допомоги та виклик екстреної медичної допомоги⁵.

Забезпечення прав затриманих в ізоляторах тимчасового тримання контролює інспектор з дотримання прав людини, зокрема забезпечуючи на прохання затриманого доступ до медичного працівника будь-якого профільного закладу або ліцензованого практика⁶. Крім того, перед поміщенням до ізолятора тимчасового тримання усіх затриманих обов'язково має обстежити лікар закладу охорони здоров'я, щоб встановити стан здоров'я, наявність тілесних ушкоджень та потребу в медичній допомозі⁷.

Попри ці вимоги, монітори Національного превентивного механізму (НПМ) встановили, що службові особи, відповідальні за дотримання прав затриманих, не призначені у багатьох територіальних підрозділах поліції: під час відвідувань виявлено, що таких працівників немає або ж вони не виконують своїх функцій, через

¹ Центр прав людини ZMINA: <https://zmina.ua/>

² World Organisation Against Torture (OMCT): <https://www.omct.org/en>

³ Консультаційний висновок спеціаліста за формою первинної облікової документації № 028/о, що містить інформацію про наявність або відсутність тілесних ушкоджень, необхідність надання медичної допомоги чи ізоляції.

⁴ Довідка про фіксацію тілесних ушкоджень за формою первинної облікової документації № 511/о.

⁵ Інструкція із забезпечення режиму тримання та охорони осіб, які утримуються в ізоляторах тимчасового тримання Національної поліції України, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 25.09.2023 № 777, підпункт 1 пункту 7 розділу V: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2034-23#Text>

⁶ Ibid., підпункти 7, 8 пункту 12 розділу IV.

⁷ Правила внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання Національної поліції України, затверджені наказом Міністерства внутрішніх справ України від 25.09.2023 № 777: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2036-23#Text>

що монітори не змогли встановити обставини затримання, зокрема наявність тілесних ушкоджень чи застосування фізичної сили або спеціальних засобів⁸.

Окреме занепокоєння викликає практика, за якою працівники Національної поліції доставляють затриманих до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки (ТЦК та СП). Хоча законодавство допускає примусове доставлення за адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням правил військового обліку та мобілізації, НПМ фіксує випадки таких доставлень без належного процесуального оформлення: під час відвідування у травні 2025 року одного з підрозділів поліції у Полтавській області встановлено, що із 194 осіб, доставлених до ТЦК та СП, щодо жодної не було складено протоколу про адміністративне затримання, що фактично позбавляє людей свободи без документування та гарантій, зокрема без права на захист і медичну допомогу⁹.

Омбудсман публічно повідомляє про випадки смерті у приміщеннях ТЦК та СП, а також про численні звернення щодо насильства та незаконного затримання там¹⁰ – недокументованого, а тому фактично поза межами процесуальних гарантій.

Затримання також проводить Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), однак, за висновками НПМ, у Бюро відсутні службові особи, відповідальні за дотримання прав затриманих; дії, пов'язані із затриманням, фіксують не повністю, а скарги не реєструють і не розглядають¹¹.

Під час першого відвідування Державного бюро розслідувань (ДБР) у 2025 році монітори НПМ встановили відсутність спеціально обладнаних кімнат для затриманих, що створює ризик тривалого, нерегульованого позбавлення свободи без належного харчування, питної води чи забезпечення інших потреб¹².

Окрім цих органів, затримання проводить також Служба безпеки України. Проте відомості про відвідування моніторами НПМ цих підрозділів відсутні у звітах Омбудсмана, через що неможливо оцінити стан дотримання прав людини та ефективність гарантій захисту від свавільного затримання і неналежного поводження у підрозділах Служби безпеки України.

У своїй доповіді про подальші заходи держава-учасниця посилається на Закон № 3623-IX від 21 березня 2024 року, яким посилено передбачені статтею 212 Кримінального процесуального кодексу повноваження службових осіб, відповідальних за дотримання прав затриманих, а також на наказ Міністерства внутрішніх справ № 699 від 16 жовтня 2024 року, який вимагає невідкладного надання медичної допомоги, фіксації тілесних ушкоджень та забезпечення доступу до лікаря за вибором затриманого на його прохання. Ці заходи посилюють нормативну базу, однак доповідь держави-учасниці не враховує описаних вище недоліків у практичній реалізації: непризначення відповідальних службових осіб у багатьох підрозділах поліції та недокументовані переведення до ТЦК та СП, НАБУ, ДБР і СБУ.

Оцінка: частково виконано. Попри посилення нормативних гарантій, на практиці не забезпечується належним чином реалізація права на медичне обстеження з моменту фактичного затримання – з огляду на недокументоване позбавлення свободи та інші описані вище недоліки.

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

- забезпечити належне функціонування інституту службових осіб, відповідальних за перебування та дотримання прав затриманих, у всіх органах, уповноважених здійснювати затримання, а також ввести таких службових осіб у підрозділах ТЦК та СП;
- гарантувати належне документування кожного випадку фактичного позбавлення свободи особи, зокрема під час доставлення до ТЦК та СП, своєчасний доступ до медичної допомоги та медичного обстеження, а також проведення медичних оглядів поза полем зору та слухом працівників правоохоронних органів.

⁸ Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини «Про стан справ щодо недопущення в Україні катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у 2025 році», с. 68–69: <https://www.ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/1-01052026-0931-spetsialna-dopovid-npm-2025-na-druk.pdf>

⁹ Ibid., с. 70.

¹⁰ Смерть після мобілізаційних заходів: у Києві розслідують дії поліції та ТЦК та СП: https://www.facebook.com/dmytro.lubinetz/posts/pfbid0i5YnJvP5CPDn9a8J3UKBNx8hvRhX9oQkpPWJWsM7gB8KcHcKnrVk8t7RsLoPuSMYI?locale=uk_UA

¹¹ Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини «Про стан справ щодо недопущення в Україні катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у 2025 році», с. 84: <https://www.ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/1-01052026-0931-spetsialna-dopovid-npm-2025-na-druk.pdf>

¹² Ibid., с. 86–87.



Пункт 18 (а)

Забезпечити, щоб захоплених комбатантів з моменту захоплення і до інтернування в таборах доставляли і допитували виключно в офіційних місцях тримання під вартою, щоб їм надавали процесуальні гарантії, включно з інформацією про їхні права, доступ до медичного обстеження при кожному переведенні та в'їзді в нове приміщення, а також інші права, гарантовані міжнародним гуманітарним правом і міжнародним правом у сфері прав людини, включно з Конвенцією ООН проти катувань

Діяльність таборів для військовополонених на національному рівні регламентує низка нормативних актів^{13,14}, однак наразі відсутні спеціалізовані відомчі акти, які комплексно регулювали б режим тримання, дисциплінарну відповідальність, безпеку та матеріально-побутове забезпечення військовополонених. Термін «інтернування» не закріплений в національному законодавстві – замість нього використовують «супроводження»¹⁵. Натомість адміністрації таборів керуються нормативними актами, розробленими для пенітенціарних установ, що не враховують специфіки правового статусу військовополонених, – поки не завершено розроблення спеціалізованого нормативного забезпечення, строки якого не оголошуються.

Виконання цієї рекомендації Комітету також потребує процесуальних гарантій протягом усього періоду перебування під контролем держави, а не лише розроблення нормативної бази, – включно із захистом від примусового отримання показань та дотриманням права на захист, передбаченого міжнародним гуманітарним правом.

Особливого значення під час оцінки виконання цієї рекомендації набуває постанова Верховного Суду від 2 липня 2026 року¹⁶ – одне з перших національних рішень, яке прямо застосувало стандарти міжнародного гуманітарного права щодо поводження з військовополоненими. Встановивши, що записане інтерв'ю, проведене під час перебування військовополоненого під повним контролем держави, за суттю було допитом без процесуальних гарантій (без роз'яснення права не свідчити проти себе, без участі захисника), Суд визнав отриману інформацію недопустимим доказом, а також встановив, що дозвіл держави на запис і публікацію такого інтерв'ю порушує передбачену статтею 13 Третьої Женевської конвенції заборону піддавати військовополонених «цікавості публіки». Ця справа показує: попри описану вище нормативну базу, особу зі статусом військовополоненого на практиці допитували без гарантій, а отримані матеріали використали у кримінальному провадженні, що підтверджує потребу в суттєвому вдосконаленні гарантій захисту військовополонених протягом усього періоду перебування під контролем держави.

Станом на 1 травня 2026 року військовополонених тримають у п'яти таборах, що перебувають у складі Державної кримінально-виконавчої служби і підпорядковані Міністерству юстиції.

Монітори НПМ, які відвідали табори, підтверджують інформацію держави-учасниці щодо умов тримання: належні побутові умови, опалення та резервне живлення, своєчасна медична допомога, гігієна, регулярне харчування та законне залучення до господарського обслуговування таборів. Інформаційні матеріали про права військовополонених доступні російською та іншими основними мовами ООН.

На виконання вимог Женевської конвенції у таборах військовополонених залучають до виробничої діяльності та робіт із побутового обслуговування. Зокрема, вони працюють у їдальні: готують страви, роздають їжу та підтримують чистоту харчоблоку.

Водночас монітори НПМ встановили, що посади працівників, залучених до побутового обслуговування таборів, не передбачені штатним розписом, тому оплата здійснюється коштом нестабільного спеціального фонду; конфіденційні опитування також виявили надмірно тривалі робочі дні¹⁷.

¹³ Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку тримання військовополонених» від 05.04.2022 № 413: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022-%D0%BF#Text>

¹⁴ Наказ Міністерства оборони України, Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури «Про затвердження Порядку організації та здійснення супроводження та охорони військовополонених з місць (місцевостей), де вони утримуються після взяття їх в полон, до таборів для тримання військовополонених або дільниць для тримання військовополонених» від 08.01.2024 № 15/12: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0116-24#Text>

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Постанова Верховного Суду від 02 липня 2026 року у справі № 591/3720/24: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/138038195>

¹⁷ Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини «Про стан справ щодо недопущення в Україні катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у 2025 році». С. 41–43: <https://www.ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/1-01052026-0931-spetsialna-dopovid-npm-2025-na-druk.pdf>

У своїй доповіді про подальші заходи держава-учасниця повідомляє, що Управління інспектування установ виконання покарань у 2025 році перевірило два табори для військовополонених та вісім установ із дільницями для військовополонених, однак ця доповідь не містить оцінки дотримання прав людини в таборах і оминає увагою відсутність спеціалізованого нормативного регулювання, описану вище прогалину в процесуальних гарантіях та проблему обліку робочого часу.

Оцінка: частково виконано. Попри належні умови тримання, досі відсутні спеціалізовані нормативні акти щодо режиму тримання, дисциплінарної відповідальності, безпеки та організації праці, а процесуальні гарантії для військовополонених у кримінальних провадженнях на практиці забезпечують не завжди.

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

- посилити контроль за реалізацією процесуальних гарантій для військовополонених у разі здійснення кримінальних проваджень проти них, в частині: інформування про права; забезпечення права на правничу допомогу; проведення будь-яких допитів чи опитувань тільки з дотриманням процесуальних гарантій; заборони використання інформації, отриманої з порушенням, як доказів у кримінальному провадженні;
- доопрацювати та затвердити спеціалізовані відомчі нормативно-правові акти, що регулюватимуть режим утримання, дисциплінарну відповідальність, безпеку, матеріально-побутове забезпечення та порядок організації праці військовополонених з урахуванням вимог Женевської конвенції про поводження з військовополоненими;
- забезпечити належний облік робочого часу військовополонених, залучених до трудової діяльності, та ефективний контроль за дотриманням встановлених законодавством і міжнародними стандартами вимог щодо тривалості праці.



Пункт 18 (b)

Забезпечити, щоб розслідування та судове переслідування за обвинуваченнями у катуваннях та жорстокому поводженні включали дії будь-якої особи, яка обіймає керівну посаду або посаду з підвищеною відповідальністю, яка знала або повинна була знати, що її підлеглі вчинили або могли вчинити такі злочини, і не вжила розумних та необхідних запобіжних заходів або не передала справу до компетентних органів для розслідування та судового переслідування

У грудні 2022 року Верховна Рада України ухвалила Закон¹⁸, яким до статті 127 Кримінального кодексу України додано частину 3 і запроваджено спеціального суб'єкта злочину – представника держави, зокрема й іноземної. У пункті 1 примітки до цієї статті роз'яснюється, про яких представників держави йдеться: про «службових осіб, а також осіб, які виступають як офіційні, чи діють з їх підбурювання, чи з їх відома, чи за їх мовчазної згоди»¹⁹.

Тим самим законом також скасовано строки давності за злочин, передбачений частиною 3 статті 127, але лише на майбутнє: у справах, розпочатих до внесення цих змін досі зберігається ризик уникнення відповідальності винних осіб через сплив строків давності.

Показовою є справа про побиття і смерть ув'язненого в Замковій виправній колонії № 58 у 2015 році. За даними слідства, смерть настала внаслідок численних ударів, завданих працівниками установи. Наразі розгляд справи триває в касаційній інстанції, і в червні 2026 року справу передано на розгляд Об'єднаної палати Верховного Суду²⁰. Проте строки давності спливали ще наприкінці 2025 року, через що фактично неможливо притягнути винних до відповідальності.

Ця справа демонструє ще одну проблему – відсутність чітких строків судового розгляду. На відміну від строків досудового розслідування, строки судового провадження законодавчо не визначені та мають бути лише «розумними»²¹. Оскільки це поняття є оціночним, тривалий судовий розгляд у справах про катування може призводити до втрати можливості притягати винних до відповідальності, що підриває принцип невідворотності покарання.

Попри законодавчі зміни, практика притягнення до відповідальності керівництва установ лише починає формуватися. Центру прав людини ZMINA відомо про такі провадження щодо керівного складу установ виконання покарань та слідчих ізоляторів:

- стосовно начальника та першого заступника Бердянської виправної колонії № 77, за фактами створення злочинної організації і керівництва нею, катування ув'язнених та вимагання упродовж 2016–2021 років²². Як повідомляють в Офісі Генерального прокурора, це **вперше за роки незалежності України керівники виправної установи постали перед судом за масові катування**;
- стосовно п'яти службових осіб Божковської виправної колонії № 16, серед яких є особи керівного складу, за фактом насильницьких дій щодо понад 37 засуджених, а також нанесення умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть ув'язненого²³;
- стосовно п'яти службових осіб Олексіївської виправної колонії № 25, включно з керівником колонії і його заступником, за фактом примушування ув'язнених до безоплатної праці, зокрема понаднормової, для чого систематично принижували людську гідність ув'язнених, застосовували залякування, тиск, маніпуляції, шантаж, погрози²⁴;

¹⁸ Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за катування» від 01.12.2022 № 2812-IX: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2812-20#Text>

¹⁹ Кримінальний кодекс України від 05.04.2001, № 2341-III, стаття 127: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

²⁰ Постанова Верховного Суду від 03.06.2026 року у справі № 686/13590/16-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/137111144>

²¹ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI, стаття 28: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

²² ДБР затримало екскерівників виправної колонії № 77, які катуваннями вибивали з ув'язнених гроші, 08.06.2023: https://www.youtube.com/watch?v=u4A3_0V_xxE

²³ ДБР направило до суду справу щодо катувань та вбивств у Божковській колонії № 16, 24.02.2025: <https://dbr.gov.ua/news/dbr-napravilo-do-sudu-spravu-shhodo-katuvan-ta-vbivstv-u-bozhkovskij-kolonii-n16>

²⁴ На Харківщині ДБР затримало керівництво колонії за знущання над засудженими, 26.08.2025: <https://dbr.gov.ua/news/na-harkivshini-dbr-zatrimalo-kerivnictvo-kolonii-za-znushhannya-nad-zasudzhenimi>

- стосовно начальника відділу режиму й охорони слідчого ізолятора в Полтавській області і чотирьох його колег за фактом створення «камери тортур» і катування в ній ув'язнених²⁵;
- стосовно семи співробітників Харківського слідчого ізолятора, включно з тимчасовим виконувачем обов'язків начальника установи, за фактом нестворення безпечних умов та ненадання медичної допомоги ув'язненому, який отримав тяжкі тілесні ушкодження від співкамерника, внаслідок чого помер²⁶. Начальнику установи інкримінується неналежний контроль за діяльністю підлеглих, що сприяло настанню тяжких наслідків²⁷.

Це поодинокі випадки, а не системна практика: з огляду на свої наглядові повноваження, керівний склад установ у більшості випадків обізнаний або повинен бути обізнаний про дії підлеглих. Додатковим ризиком є поширення «прихованих» катувань (заклювання та погроз без прямого фізичного впливу), які складніше виявляти, фіксувати й доводити.

У своїй доповіді про подальші заходи держава-учасниця наводить як приклад командної відповідальності засудження у 2017 році дванадцяти співробітників спецбатальйону «Торнадо», включно з його командиром²⁸, однак цей випадок стався до внесення змін 2022 року і не відображає поточної практики застосування системи командної відповідальності.

Держава також згадує законопроект (реєстр. № 12319 від 16 грудня 2024 року), яким передбачається доповнити Кримінальний кодекс статтями 365-4 – 365-6; остання встановлює кримінальну відповідальність керівника установи за невжиття заходів для запобігання катуванням чи такому, що принижує гідність, поведінню. У разі ухвалення цей законопроект безпосередньо усунув би прогалину в притягненні до відповідальності, про яку йдеться в цій рекомендації, однак строки його ухвалення не визначені.

Також важливою є стаття 31-1 Кримінального кодексу, введена в 2024 році, яка запровадила кримінальну відповідальність військових командирів та інших начальників за міжнародні злочини їхніх підлеглих, зокрема катування, якщо начальники знали або повинні були знати про це і не вжили заходів. Хоча наразі кримінальні провадження щодо вищого військового та політичного керівництва Російської Федерації здійснюються за процедурою *in absentia* (тобто за відсутності підозрюваного, обвинуваченого), запровадження статті 31-1 є важливим кроком у процесі гармонізації кримінального законодавства України з положеннями Римського статуту та міжнародними стандартами командної відповідальності.

Оцінка: частково виконано. Нормативну базу щодо відповідальності за катування та щодо командної відповідальності посилено, а також триває кримінальне переслідування окремих керівників установ. Однак така практика ще не є системною, законопроект щодо відповідальності керівників установ досі не ухвалений, а застосування статті 31-1 Кримінального кодексу України потребує подальшого аналізу й узагальнення.

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

- продовжити ефективне розслідування та притягнення до відповідальності керівників місць несвободи та інших посадових осіб, які знали або мали знати про випадки катувань чи жорстокого поведіння з боку підлеглих та не вжили необхідних заходів для запобігання злочинам, їх припинення або належного повідомлення компетентним органам;
- провести на національному рівні аналіз та узагальнення практики застосування статті 31-1 Кримінального кодексу України, зокрема щодо розслідування та притягнення до кримінальної відповідальності військових командирів та інших начальників, які знали або мали знати про вчинення підлеглими міжнародних злочинів, але не вжили необхідних заходів для їх запобігання, припинення або повідомлення компетентним органам, із залученням Верховного Суду, Офісу Генерального прокурора та інших компетентних органів.

²⁵ ДБР викрило факти жорстоких катувань у Полтавському СІЗО, 21.04.2025: <https://dbr.gov.ua/news/dbr-vikrilo-fakti-zhorstokih-katuvan-u-poltavskomu-sizo>

²⁶ ДБР повідомило про підозру сімнадцяти працівникам Харківського СІЗО, 25.05.2025: https://youtu.be/DHEIaM9w_jk?si=atS06I5pvNM0sEFS

²⁷ Кримінальний кодекс України від 05.04.2001, № 2341-III, частина 3 статті 365 (Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу, що спричинило тяжкі наслідки): <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

²⁸ State party's follow-up report to the Committee against Torture, CAT/C/UKR/FCO/7 (8 May 2026).



Пункт 24 (с)

Продовжувати покращувати безпеку в усіх місцях позбавлення волі, зокрема проводити навчання для всього персоналу в'язниць, включно з членами нової служби внутрішньої безпеки, з питань динамічних принципів безпеки, та інформувати Комітет про правила застосування зброї та протоколи, встановлені для нової служби внутрішньої безпеки, а також про заходи, вжиті для забезпечення того, щоб підрозділи спеціальних сил не використовувалися всередині в'язниць, тим самим запобігаючи жорстокому поводженню та залякуванню ув'язнених

Особи рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби регулярно проходять навчання з первинної професійної підготовки та підвищення кваліфікації^{29,30}, у яких також беруть участь представники Управління внутрішньої безпеки.

3-поміж 76 осіб, які станом на травень 2026 року проходили службу в Управлінні внутрішньої безпеки, за інформацією, наданою Центру прав людини ZMINA, жодна не застосовувала фізичний примус, спеціальні засоби чи зброю до ув'язнених особисто – утім, у 2025 році такі заходи 78 разів застосовували до осіб, взятих під варту³¹.

Занепокоєння викликає відсутність обов'язкового документування дій працівників Управління внутрішньої безпеки. За офіційною відповіддю, відеофіксація залежить від характеру заходу, що ускладнює контроль і розслідування можливих випадків неналежного поводження чи перевищення повноважень.

У першому кварталі 2026 року персонал пенітенціарних установ і слідчих ізоляторів використовував портативні відеореєстратори лише у 73 % випадків застосування заходів примусу (за інформацією Центру прав людини ZMINA).

Позитивним кроком є вимога, встановлена в липні 2025 року, щодо розміщення ідентифікаційних номерів на шоломах і бронежилетах персоналу установ виконання покарань та слідчих ізоляторів – це дозволяє ув'язненим ідентифікувати посадову особу, яка застосовувала до них заходи примусу.

У своїй доповіді про подальші заходи держава-учасниця посилається на наказ Міністерства юстиції № 1400/7 від 18 липня 2025 року, яким до навчальної програми на 2025–2026 роки офіційно включено модулі «Динамічна безпека», «Процедурна безпека» та «Фізична безпека» – що на папері усуває раніше відзначену відсутність динамічної безпеки як окремого елемента підготовки. Утім, доповідь не містить даних щодо охоплення навчанням чи його результативності.

Держава-учасниця також зазначає, що у 2025 році підрозділи спеціального призначення не застосовували до ув'язнених вогнепальну зброю, спеціальні засоби чи фізичну силу³². Однак це не стосується згаданих вище 78 випадків застосування спеціальних засобів і фізичної сили Управлінням внутрішньої безпеки у 2025 році та не усуває факультативного, а не обов'язкового характеру відеофіксації його дій.

Оцінка: частково виконано. Навчання тепер охоплює тему динамічної безпеки, а персонал зобов'язаний носити ідентифікаційні номери, проте відсутні дані щодо охоплення навчанням чи його результатів, а відеофіксація заходів примусу працівниками Управління внутрішньої безпеки й досі не є повною.

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

- продовжити регулярне навчання всього персоналу, включно з працівниками підрозділів внутрішньої безпеки, щодо застосування ними принципів динамічної безпеки;
- запровадити обов'язкову відеофіксацію дій працівників Управління внутрішньої безпеки під час виконання службових повноважень та забезпечити належне документування всіх випадків застосування фізичної сили, спеціальних засобів і заходів примусу.

²⁹ Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Положення про проходження первинної професійної підготовки та підвищення кваліфікації особами рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України» від 26.12.2018 № 4091/5: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-18#Text>

³⁰ Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України» від 17.03.2023 № 1000/5: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0466-23#Text>

³¹ Відповідь Департаменту з питань виконання кримінальних покарань на запит Центру прав людини ZMINA від 21.05.2026 № 05_0160.

³² State party's follow-up report to the Committee against Torture, CAT/C/UKR/FCO/7 (8 May 2026).